

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 20. ledna 2022 ve věci č. 45889/18 – *A. L. a ostatní proti Norsku*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že nařízení pěstounské péče u dítěte odebraného z péče biologické rodiny dva měsíce po jeho narození bylo dostatečně odůvodněné. Měl nicméně za to, že vnitrostátní soudy rozhodly, že dítě by mělo dlouhodobě vyrůstat v pěstounské péči, bez zvažování alternativ a za výrazného omezení styku rodičů s dítětem na jednu hodinu třikrát ročně. Přísné omezení styku bylo v rozporu s cílem sloučení rodiny, a došlo tak k porušení práva rodičů a dítěte na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy. Stížnostní námitka týkající se nepřiměřené délky řízení byla odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé jsou rodiče, jejich dítě narozené v lednu 2015 a babička dítěte z otcovy strany. Otec je slovenský občan. V březnu 2015 bylo dítě z rodiny odebráno, jelikož rodiče nebyli schopni zajistit jeho bezpečí a naplnit jeho základní životní potřeby, přičemž pobyt v rodinném centru odmítli. Kontakt s dítětem byl stanoven na jednu hodinu každé dva týdny. Bezodkladné odebrání dítěte okresní soud potvrdil v rozsudku z června 2015 ve spojení s rozsudkem vrchního soudu z října 2015. Následně byl styk omezen a poté rozšířen na jednu hodinu každé tři týdny. Okresní soud v rozsudku ze září 2016 potvrdil umístění dítěte do pěstounské péče jako dlouhodobé řešení, které s sebou nese omezení styku. Vrchní soud v listopadu 2016 nicméně rozsudek zrušil z důvodu podjatosti jednoho ze soudců. Okresní soud znovu rozhodl rozsudkem z listopadu 2017. Konstatoval nedostatek interakce mezi rodiči a dítětem, opoždění motorického vývoje dítěte a omezené pečovatelské dovednosti matky, třebaže její sluchové postižení nemělo na interakci s dítětem zvláštní dopad. Dosavadní kontakt každé tři týdny byl omezen na jednu hodinu třikrát ročně, jelikož kontakt s rodiči, které pro dítě neměli dostatečné pochopení, dítě stresoval. Dítě bylo zranitelné a v pěstounské péči se dobře vyvíjelo. Vrchní soud odmítl odvolání stěžovatelů v březnu 2018. Konečné rozhodnutí vydal nejvyšší soud v červnu 2018.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že rozhodnutí o odebrání dítěte z jejich péče a omezení kontaktu s dítětem porušilo jejich právo na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

1. K přijatelnosti

Rodiče podali stížnost jménem svým a svého dítěte. Soud neshledal střet zájmů mezi rodiči a dítětem, a nepřisvědčil tak námitce vlády o neslučitelnosti stížnosti s Úmluvou *ratione personae*. Odkázal přitom na věc *Strand Lobben a ostatní proti Norsku* (č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019, § 156–159), jejíž závěry se uplatní rovněž v projednávané věci bez ohledu na rozdíly v opatřeních přijatých v péči o děti. Stížnost čtvrté stěžovatelky, babičky dítěte z otcovy strany, Soud nicméně prohlásil za nepřijatelnou, jelikož babička nebyla účastnicí vnitrostátního řízení, a nevyčerpala tudíž vnitrostátní prostředky nápravy.

2. K odůvodněnosti

Soud úvodem odkázal na svoji ustálenou judikaturu, která byla vyložena ve věci *Strand Lobben a ostatní proti Norsku* (cit. výše, § 202–213). Následně byly obecné zásady zopakovány a uplatněny mj. ve věcech *K. O. a V. M. proti Norsku* (č. 64808/16, rozsudek ze dne 19. listopadu 2019, § 59–60), *A. S. proti Norsku* (č. 60371/15, rozsudek ze dne 17. prosince 2019, § 59–61), *Pedersen a ostatní proti Norsku* (č. 39710/15, rozsudek ze dne 10. března 2020, § 60–62), *Hernehult proti Norsku* (č. 14652/16, rozsudek ze dne 10. března 2020, § 61–63), *M. L. proti Norsku* (č. 64639/16, rozsudek ze dne 22.

prosince 2020, § 77–81) a *Abdi Ibrahim proti Norsku* (č. 15379/16, rozsudek velkého senátu ze dne 10. prosince 2021, § 145).

Opatření obsažená v rozsudku okresního soudu z listopadu 2017 byla zásahem do rodinného života stěžovatelů, byla přijata v souladu se zákonem a sledovala legitimní cíl. Úkolem Soudu bylo určit, zda napadená opatření byla nezbytná, zda bylo předloženo odůvodnění dostatečné pro účely druhého odstavce článku 8 Úmluvy, zda opatření odpovídala naléhavé společenské potřebě a zda byla přiměřená sledovanému cíli.

Soud předně poznamenal, že vnitrostátní řízení bylo komplexní, byla slyšena řada svědků a dva znalci, oba rodiče byli jednáním osobně přítomni spolu s právními zástupci a vypovídali. Dle okresního soudu bylo nařízení pěstounské péče nezbytné z důvodu zaostávání dítěte ve vývoji, které souviselo s nedostatečnou interakcí mezi rodiči a dítětem. S přihlédnutím ke znaleckému posudku bylo zjištěno, že by péče o dítě trpěla závažnými nedostatky, pokud by bylo vráceno do péče rodičů. S ohledem na široký prostor státu pro uvážení v případech nařízení péče o děti a výhodě, kterou vnitrostátní orgány mají, jelikož jsou v přímém kontaktu s dotčenými osobami, Soud učinil závěr, že shledané důvody pro pobyt dítěte u pěstounů byly relevantní a dostatečné.

Soud nicméně poznamenal, že pěstounská péče byla nařízena po dlouhém období, během kterého došlo k dalekosáhlému zásahu do práva stěžovatelů na respektování rodinného života s ohledem na skutečnost, že kontakt s dítětem byl dva a půl měsíce po jeho narození výrazně omezen. V rozsudku z listopadu 2017 okresní soud kontakt omezil dokonce na jednu hodinu třikrát ročně. Soud zopakoval, že sloučení rodiny není dostatečně podpořeno v případě, že rozmezí mezi setkáními rodičů s dítětem činí týdny, nebo jako v případě stěžovatelů dokonce měsíce. Vnitrostátní orgány byly povinny udržovat kontakt v rozsahu, který by umožnil budoucí sloučení rodiny (*K. O. a V. M. proti Norsku*, cit. výše, § 64; a *M. L. proti Norsku*, cit. výše, § 79). Styková práva rodičů byla původně širší, následně však je okresní soud, dle něhož mělo dítě vyrůstat v pěstounské péči, omezil do té míry, aby si dítě udrželo vztah k rodičům a nebránilo se jeho přilnutí k pěstounům. Namísto toho měl dle Soudu zkoumat, zda nějaké jiné uspořádání mohlo zabránit stálosti pěstounské péče. Skutkové okolnosti projednávané věci jsou v odůvodnění výrazného omezení práva na styk podobné dalším případům proti Norsku, ve kterých Soud shledal porušení Úmluvy právě z důvodu nedostatku odůvodnění obzvláště omezujících režimů styku založených na závěrech o dlouhodobosti pěstounské péče přijatých již při převzetí dětí do péče (*K. O. a V. M. proti Norsku*, cit. výše, § 66–71), nebo případům, ve kterých bylo výrazné omezení styku důležitou součástí kontextu, ve kterém k porušení došlo (*Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, cit. výše, § 221 a 225; *Pedersen a ostatní proti Norsku*, cit. výše, § 67–69; *Hernehult proti Norsku*, cit. výše, § 73–74 a *M. L. proti Norsku*, cit. výše, § 92–94).

Rozhodnutí o omezení styku v projednávané věci neobstojí při „přísnějším přezkumu“, který Soud vyžaduje v případech takových dalekosáhlých opatření (*Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, cit. výše, § 211). Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení svého práva na projednání věci v přiměřené lhůtě zakotveného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud uvedl, že rozhodnutí o umístění dítěte do neodkladné péče bylo vydáno v březnu 2015. V průběhu řízení o odvolání stěžovatelů bylo zahájeno řízení o umístění dítěte do pěstounské péče, které bylo ukončeno rozhodnutím nejvyššího soudu v červnu 2018. Vzhledem k úzké vazbě mezi těmito řízeními je dle Soudu relevantní doba od vydání rozhodnutí o neodkladné péči do vydání pravomocného rozhodnutí o péči, tj. 3 roky a tři měsíce. Soud shledal, že případ byl značně složitý, byli do něj zapojeni odborníci a byl přezkoumán na několika stupních soudní soustavy. Řízení prodloužilo zjištění, že jeden ze soudců byl podjatý, avšak soudy na tuto procesní chybu reagovaly přijatelným způsobem. Stížnostní námitku bylo tudíž třeba odmítnout pro zjevnou neopodstatněnost.